

Leermomenten

Jaarverslag Stek 2017

Verslag

Jaarverslag 2017 van Stek

Het bestuur en de directie van Stek bieden u met veel genoegen het jaarverslag over 2017 aan. U zult daarin lezen hoe het Stek in 2017 vergaan is, met speciale aandacht voor Stek als lerende organisatie. Zo komen vier medewerkers, die allen kunnen bogen op een ruime ervaring bij Stek, uitvoerig aan het woord. Ze kijken terug op wat zij hebben meegemaakt en geleerd bij Stek en geven graag die kennis door aan hun collega's en aan de lezers van dit jaarverslag.

Als altijd zijn wij benieuwd naar uw leeservaringen en we stellen het op prijs als u het ons laat weten wanneer u opmerkingen of vragen bij dit jaarverslag heeft.

Wij wensen u veel leesplezier!

Rein Willems, voorzitter
Ineke Bakker, directeur

2017

2017: leren en vernieuwen

Het mooie van een organisatie als Stek is dat die voortdurend in beweging is: we leren van goede en slechte ervaringen in de praktijk, van contacten met mensen binnen en buiten de organisatie, van de input van de vele vrijwilligers die ons werk ondersteunen en helpen uitvoeren, van suggesties van fondsen en collega-organisaties. Zo werken we aan verbetering van de kwaliteit van ons werk, zorgen we dat het blijft aansluiten bij de reële behoeften van mensen in stad en kerk, blijven we de organisatie vernieuwen en houden we er zelf veel plezier in.

Een prachtig voorbeeld daarvan is de Kennisfabriek, die Stek op 14 februari 2017 organiseerde en waar ruim 150 mensen met en van elkaar over de meest uiteenlopende onderwerpen konden leren. Minder zichtbaar, maar niet

minder belangrijk zijn de vele trainingen die door het jaar heen gegeven worden aan medewerkers en vrijwilligers: in de maatjesprojecten als Budgetmaatjes070 en Samen tegen Schulden Rijswijk voor ondersteuning van mensen in de schulden, 2GO voor steun aan slachtoffers van mensenhandel en van huiselijk geweld, Over De Drempeel voor hulp aan mensen in vervuilde woonruimten die zorg mijden, en de vele trainingen voor de steun aan vluchtelingen en asielzoekers. Maar ook in trainingen voor bedrijfshulpverlening in de verschillende diaconale locaties en de trainingen in omgaan met mensen met agressief gedrag. In 2017 werd in het bijzonder veel geïnvesteerd in de trainingen van de vrijwilligers die aan de slag gingen bij Kies! Sociale Supermarkt. Zo wordt op vele manieren gewerkt aan verbetering en vernieuwing van ons werk. Het is prachtig om te zien hoe enthousiast vrijwilligers en medewerkers vaak zijn na afloop van de trainingen. Ze voelen zich beter toegerust voor het werk dat ze toch al met veel inzet doen.

Leren kan ook van de ervaringen van collega's, zeker van collega's die al heel wat jaren meedraaien en zicht hebben op ontwikkelingen in stad en kerk door de jaren heen. In de vier interviews met deze ervaren werkers wordt in dit jaarverslag daar een mooi beeld van geschetst.

De situatie van de afnemende menskracht en middelen

van de Protestantse Kerk Den Haag dwingt ook Stek tot kritisch nadenken over onze rol en ons takenpakket in stad en kerk. Zo werd veel energie gestoken in het steunen van wijkgemeenten en wijkdiaconieën om te komen tot een realistisch en relevant takenpakket. Dat er dan verrassende mogelijkheden zijn, zoals de plannen – die inmiddels op het punt staan gerealiseerd te worden – voor een buurt-en-kerkhuis in de Shalomkerk voor de wijken Morgenstond, Bouwlust en Vrederust, laat zien dat visie en volharding tot mooie initiatieven kunnen leiden.

Op bestuurlijk gebied werd gestart met een proces van bezinning om meer helderheid te krijgen over rollen en verantwoordelijkheden. Het Stekbestuur en de besturen van de Diaconie en de Protestantse Kerk in Den Haag zijn daarbij betrokken. Het proces leidde tot duidelijke afspraken over wie waarvoor verantwoordelijk is en daarnaast tot een duidelijke versterking van het onderling vertrouwen.

Soms dwingen externe ontwikkelingen ook tot leerprocessen. De Protestantse Diaconie Den Haag is de grote opdrachtgever van het diaconale werk van Stek. Vanwege achterblijvende rendementen op het vermogen, waaruit het werk van Stek voor een belangrijk deel gefinancierd wordt, zag het bestuur van de Diaconie zich gedwongen om Stek een bezuiniging van 10% op te

leggen. Dat betekende dat sommige projecten scherpe keuzen moesten maken, zoveel mogelijk andere financieringsbronnen moesten zoeken en nog creatiever de activiteiten moesten opzetten. Gelukkig bleek het rendement aan het einde van het jaar toch mee te vallen en kon opvanghuis De Halte, waar ongedocumenteerde moeders met jonge kinderen worden opgevangen, tot grote opluchting van velen toch open blijven. Want helaas moet vastgesteld worden dat de gemeente Den Haag op het punt van de opvang van ongedocumenteerden alleen maar naar het rijk verwijst en ook in 2017 geen eigen verantwoordelijkheid nam.

Het werken met mensen in buitengewoon moeilijke situaties maakt gevoelig voor het niet-maakbare, het kwetsbare en onvolmaakte. Op de jaarlijkse Stekdag werd daar uitvoerig bij stilgestaan onder het motto van een lied van singer-songwriter Leonard Cohen met de zin *There's a crack, a crack in everything, that's how the light gets in*. In de christelijke traditie is het besef dat juist dankzij barsten in het leven het licht kan binnendringen, dat tekorten en falen, zonde en dood niet het laatste woord hebben, een geweldige steun om het te blijven uithouden met steun aan mensen in situaties met heel weinig perspectief. En medewerkers en vrijwilligers merken soms tot hun verrassing hoeveel ze daar zelf van leren.

Henk Baars (1952) werkt sinds 2000 bij de Protestantse Diaconie van Den Haag, later Stek. Henk is geboren en getogen in Den Haag en van huis uit rooms-katholiek. Hij wilde aanvankelijk priester worden, zat op het Klein Seminarie Leeuwenhorst in Noordwijkerhout, werd toch maar geen priester en ging om pastoraal werker te worden studeren aan de Katholieke Theologische Hogeschool Amsterdam. Na zijn opleiding werkte hij bij EIBA (industriepastoraat) in Beverwijk/IJmuiden en later bij DISK in Amsterdam. Hij was daar fabriekspastor en ontpopte zich ook al snel als actievoerder. Vervolgens was hij kerkelijk opbouwwerker in het dekenaat Haarlem. "Ik moest daar weg. Ze wilden van me af. Ik was voor hen een veel te kritische katholiek geworden, actief als coördinator van de manifestaties van de Acht Mei Beweging en later voorzitter. Toen kwam die functie vrij in Den Haag bij de Protestantse Diaconie: coördinator van het buurt-en-kerkwerk. Het was een forse sollicitatie, maar het feit dat ik katholiek ben, was voor de Protestantse Diaconie geen enkel probleem. 'Maar we hebben hier wel een paar lijen in de kast', zeiden ze. Daar was geen woord van gelogen. Er waren flinke conflicten in de Laakkapel – toen nog een diaconale locatie –, in de Lukaskerk, de Oase en de Paardenberg. Er was veel gesproken met de diaconaal werkers, maar conflicten werden er niet opgelost. Ik heb toen verschillende sessies georganiseerd om de negatieve beeldvorming over

elkaar af te bouwen. Het bleken vooral groeistuipen te zijn van de professionalisering van het diaconale werk. Samen met Joke Breure hebben we flink in teamvorming geïnvesteerd. In die tijd was er ook landelijk reuring door een tv-programma over sommige diaconieën met een groot vermogen, zoals die van Den Haag. Er lag dus nogal wat druk op het werk. Er was in Den Haag sprake van de vorming van een stedelijk dienstencentrum, waarin de Diaconie zou gaan samenwerken met andere hervormde en gereformeerde organisaties. Daaruit is later Stek voortgekomen. Jamo Mol werd binnengehaald om dat proces te begeleiden. En daarna werd Nienke van Dijk de eerste directeur."

Hoe trof je het buurt-en-kerkwerk aan? Is er in de loop der jaren veel veranderd? "Nee, veel werk is hetzelfde gebleven, vooral het inloopwerk. Het buurt-en-kerkwerk verandert alleen als de doelgroep verandert of de bevolkingssamenstelling van de wijk. Je volgt als diaconaal centrum de geschiedenis van de wijk. De presentiebenedering was in dit werk toen ik kwam nog niet zo ontwikkeld, dat is gaandeweg gekomen, hoewel de presentiebenedering ook veel te maken heeft met de persoon van de diaconaal werker. Ik kreeg te maken met behoorlijk ondernemende diaconaal werkers, zoals Leendert Verzijden en Kees Buist. Ik moest eerst wel wennen aan Den Haag, ook al kom ik zelf uit Moerwijk. Den Haag is kleiner dan Amsterdam. Je kent er vrij snel de weg naar

Henk Baars

instellingen die voor je werk belangrijk zijn. Je weet er eerder bij wie je moet zijn. Het 'gevoel' is hier anders, een beetje zoals in Haarlem. De huizen staan er iets ruimer van elkaar, in Amsterdam is alles veel meer opgepropt plus meer hoogbouw. Maar Den Haag kende echt verpauperde wijken met veel armoede. Toch was armoede in de stad toen niet echt een thema. Ik heb er in die 18 jaar veel aan gedaan om daar verandering in te brengen.”

[Je staat in de stad en bij Stek te boek als iemand die veel nieuwe projecten heeft opgezet, samen met anderen.](#) “Zeker, maar niet alles lukt meteen. Ik heb twee keer tevergeefs geprobeerd samen met Cees de Gier en Anita Schwab een koepelorganisatie op te zetten van Haagse organisaties die zich inzetten voor armoedebestrijding. Pas met Delen achter de Duinen is dat gelukt en die koepel is erg succesvol. Ik ben betrokken geweest bij het verder ontwikkelen van het Vadercentrum aan het Jonckbloetplein in Laak – de Diaconie werkte daarin samen met het welzijnswerk – en dat liep ook goed. Na zeven jaar heeft de Diaconie zich teruggetrokken en is het door het welzijnswerk alleen voortgezet. Het Vadercentrum functioneert nog steeds prima. En verder was ik betrokken bij de start van Kariboe Bibi, het centrum van en voor Afrikaanse vrouwen, eerst in een pand van de Diaconie in de Rozenburgstraat. Later verhuisde Kariboe Bibi naar de Oase. De Stilteactie op het Plein heb-

ben we tien jaar volgehouden. We stonden elke maand om 13.00 uur met een klein clubje mensen in stilte bij het Binnenhof te protesteren tegen de armoede in de stad. We zijn er in 2016 mee opgehouden.”

[Je hebt je met collega's van Stek in Den Haag veel ingezet voor ongedocumenteerden, die eerst ook wel – ten onrechte – 'illegalen' werden genoemd. Er is nu het Den Haag Wereldhuis in de Julianakerk \(Transvaal\) waar ze terecht kunnen voor informatie en onderlinge steun. Waar is dat begonnen?](#) “Toen ik kwam, kwamen er al ongedocumenteerden in de buurt-en-kerkhuizen. Twee jaar voordat ik begon was er de beruchte hongerstaking van 132 'witte illegalen' in de Haagse Agnesparochie aan de Beeklaan. Dat was een heftig gebeuren geweest met een niet erg bevredigende afloop. Burgemeester Deetman had zich discretionaire bevoegdheden aangemeten en had gesommeerd, samen met de toenmalige bisschop Van Luyn, dat de hongerstaking moest stoppen. Er was voor deze groep veel nazorg nodig, waarvoor zich, toen ik kwam, onder anderen Marijke Bijl en Leendert Verzijden inzetten. We moesten ook iets doen voor zieke 'illegalen'. Daar ergens ligt de start voor Den Haag Wereldhuis, waardoor de aandacht voor ongedocumenteerden in Den Haag is toegenomen. Een paar jaar geleden was er de groep van vooral Irakese ongedocumenteerden, die aanvankelijk op de Koekamp in tenten bivakkeerden en later op verschillende locaties werden opgevangen.

We hebben er werkelijk alles aan gedaan om te voorkomen dat ze in hongerstaking zouden gaan. Ik vind een hongerstaking een onethisch en ook moorddadig middel van actievoeren. De Irakezen hebben toen een tijd in de Sacramentskerk aan de Sportlaan gezeten. Om daar rond te lopen en hun verhalen te horen heb ik een van de meest indringende gebeurtenissen gevonden in de afgelopen jaren. Dat immense gevoel van machteloosheid, dat nam ik wel mee naar huis.”

[Hoe heb je de ontwikkeling van Stek ervaren?](#) “Sinds Stek er is, is het werk efficiënter en ook effectiever geworden. Ik vind het wel jammer dat de personeelssamenstelling van Stek geen afspiegeling is van de Haagse bevolking. In Den Haag heeft de laatste tientallen jaren een culturele omslag plaatsgevonden, 54% van de bevolking is nu van allochtone afkomst. Daar zitten we bij Stek cultureel een beetje naast. Om het werk van Stek gaande te houden en steeds te vernieuwen is verder een mix van activiteiten nodig, ook in de locaties. De uitdeelpunten van de Voedselbank – recent ook in de Marcuskerk – zijn ideale plekken om er werk omheen te ontwikkelen. En die Voedselbank, daar zijn we nog lang niet vanaf.”

[Je gaat met pensioen in mei 2018. Wat zou je aan je collega's en opvolgers willen doorgeven?](#) “Nou, een paar wijsheden dan maar. Als je een knoop mist, krijg je je jasje nooit dicht. Met andere woorden: beginfouten bij de opzet van een project krijg je zelden meer recht ge-

breid. Als je bijvoorbeeld vergeten bent om bij de start een bepaalde doelgroep te benaderen, bereik je die later ook niet meer. En verder moet je, als je aan iets nieuws begint, zorgen voor contractering. Als je afspraken maakt met gesprekspartners over samenwerking, is het goed om die afspraken vast te leggen. Dan krijg je er later geen gezeur over. Daar zijn we bij Stek niet altijd goed in. We zijn er ook niet zo goed in om projecten te schrappen als ze niet meer werken. Dat kon ik zelf ook niet zo goed.”

[Heb je nog huiswerk voor ons?](#) “Ik ben erg blij met Delen achter de Duinen, dat is een groot succes, maar we moeten niet vergeten dat project te evalueren om de organisatie nog te verbeteren waar nodig. De Voedselbank, daar kunnen we ook zeker nog een paar slagen mee maken. Ik was vanaf het begin betrokken bij Voedselbank Haaglanden en we delen nu 2500 voedselpakketten per week uit. Er is sinds vorig jaar in Den Haag Zuidwest een sociale supermarkt met een rijdende bus, 'Kies' genaamd. De Voedselbank wil steeds meer naar eigen-keuze winkels toe. Je zou een mobiel pop-upmodel voor de uitdeelpunten van Stek kunnen bedenken. Ik blijf overigens als vicevoorzitter betrokken bij Voedselbank Haaglanden.”

Christi Loor-Lotterman (1979) groeide op in Papoea Nieuw-Guinea. Ze studeerde pedagogiek in Utrecht en kwam in 2005 bij Stek werken als diaconaal jeugdwerkadviseur. Later werd ze programmacoördinator van StekJong. Ze hield zich o.a. bezig met de advisering van het jeugdwerk van de kerken, met de introductie in Nederland van vertelmethodes van Bijbelverhalen Godly Play, met kerk en (christelijk) onderwijs en retraitebijeenkomsten voor jonge ouders en hun kinderen. Twee jaar geleden stapte ze over naar Budgetmaatjes070, een project voor mensen met complexe schulden.

“Bij Stek begon ik als diaconaal jeugdwerker en diaconaal opbouwwerker bij de Valkenboskerk. Al gauw besteedde ik de meeste tijd aan het ondersteunen van het jeugdwerk van de Haagse kerken. Vragen als: wat moeten we kinderen en jongeren aanbieden, wat vinden we belangrijk in geloofscommunicatie? Veel kerken waren al bezig om de activiteiten die zij op dit terrein aanboden aan te passen of af te bouwen. Bij ons team van StekJong werd de vraag actueel hoe je met jongeren in de stad in gesprek kunt blijven, binnen of buiten de traditionele kerken. Wij gingen meer over de rand van de kerken heen kijken. Want ook buiten de kerken heeft elk mens vragen, ook existentiële vragen. Daarover zeggen ze in de kerk zinnige dingen, maar hoe spreek je daarover buiten de kerken? Dat wilden we verkennen omdat veel jongeren zich aan de rand of buiten de kerk

bevinden. De vraag wanneer je ergens bij hoort en wanneer niet, vind ik niet relevant. Ook de kerk zelf is niet de eeuwen door dezelfde geweest. Vorm en inhoud zijn altijd in ontwikkeling en worden bepaald door de mensen die eraan meedoen. Ik wil diezelfde ruimte geven aan mensen ‘over de rand’.”

Je hebt in het kerkelijk jeugdwerk de kerk snel zien krimpen. “Ja, er zijn steeds minder mensen om het reguliere aanbod van jeugdwerk binnen de kerk draaiende te houden. Dan moet je keuzes maken. Ik adviseer om te kiezen waar je als kerk affiniteit mee hebt, waar je blij van wordt. Je moet niet alle schoteltjes in de lucht willen houden met aanbod voor alle leeftijden. Jonge gezinnen met kinderen bijvoorbeeld, die zoeken elkaar op en gaan naar kerken waar al andere gezinnen met kinderen zijn. Dat is toch logisch? Kinderen die nu opgroeien zeggen van zichzelf niet meer dat ze bij die of die groep horen. Voor hen zijn al hun netwerken een relevant onderdeel van hun leven. Die oude bindingen bestaan niet meer voor hen. Er zijn nu meer plekken waar je opgroeit dan vroeger en er zijn minder duidelijke sociale structuren. Ik raakte binnen StekJong al snel betrokken bij de introductie van Godly Play, een methode om over Bijbelverhalen met kinderen in gesprek te komen. Daarin betrokken we kinderen van binnen en buiten de kerk. Net zoals met het diaconale project M25, waarin tieners in contact kwamen met diaconale projecten in de stad. Voor ons staat

Christi Loor

voorop dat kinderen en tieners met elkaar praten, hun ervaringen met elkaar delen, ook buiten het eigen kleine kringetje van de kerk.”

Wat maakt je zo enthousiast over Godly Play? “Kinderlevens zitten soms ingewikkeld in elkaar. Ze maken veel mee, ze hebben hun eigen kracht, creativiteit, hun eigen taligheid. Dat mogen ze allemaal inbrengen en gebruiken bij Godly Play – in het gesprek en in de verwerking. We werken bij Godly Play vanuit vertrouwen – in elkaar, in de waarde van de verhalen, in de geest van God die ook daar werkt en het belangrijkste: vertrouwen dat wat er verteld en gedeeld wordt iets raakt en in beweging zet. Het gaat over grote en kleine vragen van leven en dood waarover iedereen kan meepraten. Godly Play bijeenkomsten hebben een vast stramien. Ik ben zelf erg gesteld op mijn vrijheid, maar ik geloof wel in het bieden van die structuur, zodat mensen daarbinnen maximale vrijheid ervaren. Zo werkt Godly Play. De structuur zorgt ervoor dat er vrijheid is om met elkaar te delen en te praten, en ook de vrijheid om diep geraakt te worden.”

Ook de retraitsdagen voor gezinnen met opgroeiende kinderen die je organiseerde waren nieuw. “Ja, ook dat zijn ontmoetingen waarin een veilige ruimte belangrijk is. Als ouders spreek je elkaar op een andere manier. Je deelt met elkaar wat je als bagage meeneemt in je gesprekken met kinderen. Daar is behoefte aan en ook aan nieuwe netwerken. De veilige ruimte maakt verbindingen

mogelijk. In gesprek met hun kinderen is het niet anders. Kinderen en tieners hebben ook vragen en als ze die stellen helpt dat. Zeker als hun ouders daar waarde aan toe-kennen. Relaties staan in de retraites centraal, gedeelde beleving kan het gevolg zijn. Beleving gaat niet altijd om events, om grote gebeurtenissen. Iets met elkaar beleven in kleine kring kan ook belangrijk zijn, bij elkaar horen is daarbij essentieel. Zo kun je samen in een veilige omgeving de diepte in.”

Ga je met zulke retraites geen concurrentie met de kerken aan? “Ik heb daarin met kerken vruchtbaar samengewerkt, daar zit geen concurrentie. De kerken zijn klein - ook aanbod daarnaast is gewenst. Op die vruchtbare bodem ontmoet je elkaar, kun je ervaringen aanbieden, belangstelling tonen. Dat kan binnen de kerken, maar ook daarbuiten. Daarin kun je elkaar opzoeken en ook verschillen accepteren. Dat breng ik in dit werk bij elkaar. Je moet iets aanbieden dat de deelnemers mee kunnen maken, mee kunnen vormgeven. Goede vragen stellen is een kunst waar je mee kunt helpen. En stel die vragen ook aan jezelf. In de kerk moeten we ook met elkaar spelen, in dat spelen leer je van elkaar.”

Ruimte en vrijheid speelden ook een rol bij de Nacht van de Hoop, een event voor twintigers en dertigers van binnen en buiten de kerken. “We zijn begonnen in de Grote Kerk om het concept van deze ‘alternatieve paaswake’ te verkennen. Daarbij was het proces heel belangrijk: we

wilden samen met anderen in de Nacht iets creëren dat niet tevoren vaststond. Iedereen moest de ruimte krijgen om het zelf te doen en om het anders te doen. Maar we deden het samen en samen onderzochten we wat werkt en wat ons wel of niet raakt. Ook dit proces is een spel, je speelt met elkaar en samen bepaal je de speelruimte. Dat kan in grote en kleinere momenten, op verschillende niveaus. Maar dat is nergens voorgeschreven.

Mensen vroegen wel eens of de Nacht van de Hoop ‘kerk’ zou kunnen heten. Vind ik lastig. Wanneer is iets kerk? Geloven is voor mijzelf een inspiratiebron om te zoeken naar communicatie en delen met anderen. Samen met anderen dingen ontdekken. En die dan in het midden leggen en samen gaan bekijken. Daaruit vormt zich inspiratie. Zo gaat het ook bij Godly Play en bij de retraites. Er wordt in de wereld zo veel van kinderen en jongeren gevraagd en verwacht. Er is nog maar zo weinig tijd om met elkaar stil te zijn, te luisteren, vragen te stellen. Maar vooral gaat het om het gevoel dat je er bent, dat je er mag zijn en dat dat goed is. Dat geldt voor kinderen en jongeren en ook voor twintigers en dertigers. Er is tegenwoordig niet zoveel tijd meer om stil te staan, om het even niet te weten.”

Zou je dit werk diaconaal noemen? “Of ons werk diaconaal, missionair of pastoraal zou moeten heten vind ik geen zinnige vraag. Jongeren hebben hun eigen leven. Jong zijn en opgroeien, dat heeft iets kwetsbaars in zichzelf. Kinderen zijn erg afhankelijk van wat ze tegenkomen,

wat hun aangeboden wordt door volwassenen. Ik vind het belangrijk om aan te sluiten bij hun eigen gevoelens en om samen te zoeken naar taal, woorden om daarover in gesprek te raken. Zo kun je ook diepere lagen van het leven aanboren. Ik merkte op basisscholen dat het zo belangrijk is hoe je met elkaar praat, hoe je kunt horen wat de ander zegt en wat je zelf zegt. Hoe kun je daarin leren? Hoe creëer je daarvoor een veilige omgeving? Het vraagt – letterlijk en figuurlijk – om een veilige ruimte waarin je elkaar kunt ontmoeten. En dan hoeft je het niet met elkaar eens te zijn.”

Zie je dat ook terug in je huidige werk met mensen met complexe schulden? “Mensen worden beschouwd als economische entiteiten, maar je leeft van meer dan brood alleen, zegt Jezus. Nabijheid, aandacht, stille tijd - het is schaars tegenwoordig. Diaconaat zet zich ook in tegen die verarming. Als je in de schulden zit, raakt je dat diep. En dan komt er iemand naast je zitten, niet tegenover je: iemand die je niet opjaagt, maar die in kleine stapjes samen met jou verder wil komen. Dan betekenen je als vrijwilliger toch echt iets voor iemand? Dat je bereid bent binnen te gaan in het heftige leven van een ander en daar tijd en energie voor vrijmaakt? Dat je hulpvraag mag, dat je er ook dan bijhoort, die wezenlijke gedachte ligt ook onder dit werk – net zoals bij StekJong. En dat geldt ook voor de manier waarop Stek omgaat met vrijwilligers: dat zij zulk waardevol werk doen wordt gezien en ondersteund.”

Kennisfabriek

Op 14 februari 2017 vond in Theater De Vaillant voor de tweede keer een Stek Kennisfabriek plaats. Toen in het lustrumjaar 2014 de Kennisfabriek een groot succes bleek te zijn, werden al afspraken gemaakt voor een vervolg. De formule is niet eens zo ingewikkeld, maar werkt aanstekelijk. Mensen van Stek en daarbuiten – professionals en vrijwilligers – worden uitgenodigd om in workshops kennis en informatie te delen met iedereen die daarvoor belangstelling heeft. Het gaat dan om onderwerpen die raken aan het werk van Stek, maar soms ook brengen mensen inspiratie binnen vanuit een verrassende en onbekende invalshoek. Zo kende de tweede editie van de Kennisfabriek workshops over zulke uiteenlopende onderwerpen als gelukkig worden, Afrikaanse borrelhapjes maken, de boerenstand in Nederland, nieuwe methoden in het welzijnswerk en fondsenwerving. Degenen die de workshops inhoudelijk vullen doen dat 'om niet'. Belangstellenden hoeven zich niet aan te melden, kunnen in- en uitlopen, gratis meedoen, maar vol = vol. Zo werd deze tweede editie van de Kennisfabriek een inspirerende en laagdrempelige uitwisseling van talenten en ervaring. Ruim 150 mensen maakten een keuze uit 36 workshops in zes rondes en konden daarbij een hapje eten en koffie, thee of een drankje drinken. Een sprankelend elixer dat naar meer smaakt.

Eerst zien dan geloven

Buurt-en-kerkhuis Bethel deed mee aan het project 'Eerst zien, dan geloven'. Dat was een project in samenwerking met Het Nationale Theater en kunstenaar Johan Nieuwenhuize, waarin op locatie met professionele performers en buurtbewoners bijzonder theater werd gemaakt. Drie theatermakers en een fotograaf gingen op onderzoek in drie van de vele gebedshuizen die Den Haag rijk is om verhalen te verzamelen over religie en rituelen. En het antwoord op de vraag wat deze gemeenschappen bindt. Tegelijkertijd spraken zij met mensen die direct om de gebedshuizen heen wonen: wat zijn hun verhalen, rituelen en gebruiken? En denken zij iets met het gebedshuis te maken te hebben? Centraal stond in dit project daarbij de moderne beleving van religie in de vorm van nieuwe verhalen die gelovigen en niet-gelovigen met elkaar uitwisselen. Bethel deed graag mee en was het decor voor de aftrap van dit bijzondere project: tussen 2 en 12 februari 2017 werden er zes theatervoorstellingen gehouden. Daarna waren er voorstellingen in hindoecentrum Sewa Dhaam en de synagoge van de Liberaal Joodse Gemeente Beth Jehoeda. Het project werd afgesloten met drie voorstellingen in juni 2017 in het Theater aan het Spui.

Winterstek en Zomerstek

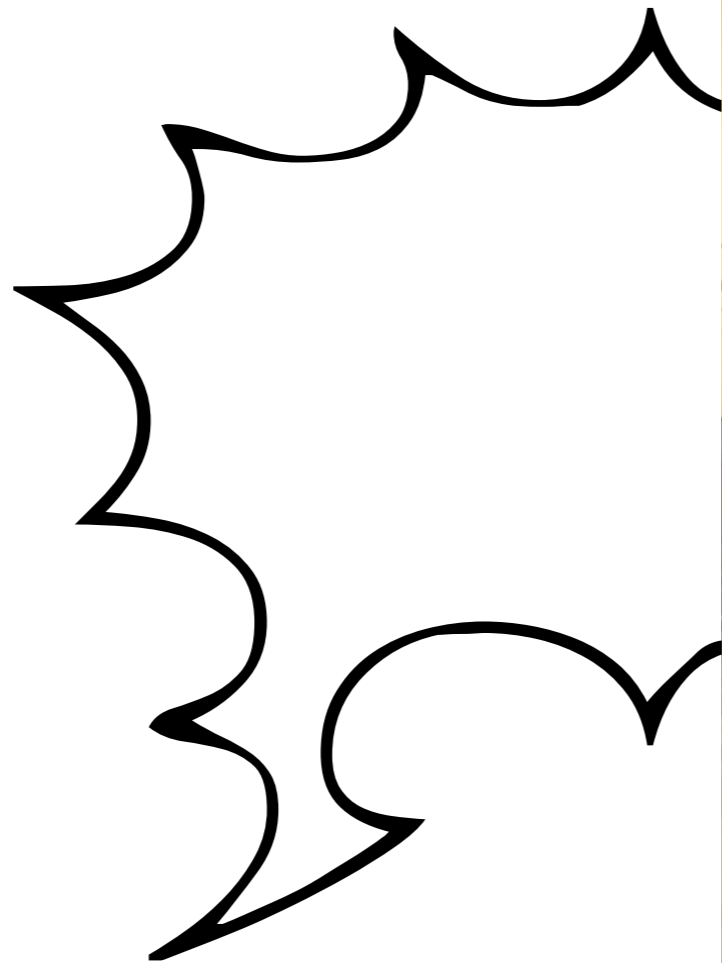
Vanwege het grote succes van vele jaren Zomerstek – laagdrempelige zomeractiviteiten voor mensen die niet op vakantie kunnen gaan, meest ouderen – werd in 2016 besloten ook een wintervariant op te zetten. En zo werd in de eerste maanden van 2017 voor het eerst Winterstek georganiseerd door het ouderenwerk van Stek, met behulp van de receptiemedewerkers en tal van vrijwilligers. De pilot werd een succes. Op diverse locaties – kerken, diaconale locaties, welzijns- en zorginstellingen – werden 49 activiteiten georganiseerd die 123 unieke deelnemers trokken. In totaal waren er 618 aanmeldingen! 50 vrijwilligers hielpen mee. Het experiment wordt in 2018 herhaald.

Maar ook het jaarlijkse Zomerstek – alweer de 12de editie – voorzag opnieuw in een grote behoefte. Er werd geïnvesteerd in een groot aantal nieuwe activiteiten. Er waren in totaal 935 aanmeldingen. Aan 67 activiteiten deden 158 unieke bezoekers mee. Mede dankzij de inzet van 65 vrijwilligers boekten de mensen van Zomerstek opnieuw een mooi succes.

Nacht van de Hoop

“Tijd om te denken en te voelen, stil te staan.” “Jezelf kunnen zijn in deze bijzondere nacht.” “Ontmoeting, bezinning, inspiratie, zijn wie ik ben!” Zomaar enkele stemmen over de *Nacht van de Hoop*. Na een jaar pauze kwam in de Paasnacht, 15 april 2017, de *Nacht van de Hoop* terug op het programma. De organisatoren – zinzoekeurs, kunstenaars en StekJong – misten het te zeer en bleken niet de enigen. Zo werd deze bijzondere Nacht nieuw leven ingeblazen in de Grote Kerk van Den Haag. Wel was het tijd voor iets nieuws, een nieuw experiment. Er werd gekozen voor een lichtere vorm: korter, zonder doorloop naar de Paasmorgen, en met een eenvoudiger programma en inrichting. Maar met dezelfde krachtige symboliek: uitzien naar een nieuw begin, van donker naar licht. Oftewel: *De Nacht van de Hoop – light edition!* In het spoor van de oude traditie van een paaswake werd er stilgestaan bij het leven, de lichte én de donkere kant. Er was bezinning op waar mensen op wachten, waar mensen naar uitzien. Dat gebeurt in een *open space* waar verschillende vormen van ‘waken’ konden worden uitgeprobeerd. Met muziek, meditatie, dans, schilderen, oude verhalen, lichtritueel, een toast op het leven en meer. De belangstelling was even groot als in voorgaande jaren. Besloten werd de traditie voort te zetten in 2018.

Kinderwinkel niet en wel in de prijzen

De Kinderwinkel in Moerwijk werd in 2017 door het Oranjefonds genomineerd voor een prestigieus Appeltje van Oranje. Hoewel er tientallen projecten in de race waren, klom de Kinderwinkel steeds verder op de oranje ladder en de spanning steeg. De Kinderwinkel haalde de laatste tien, maar toen de appeltjes door de koning, de koningin en prinses Beatrix op 18 mei werden uitgereikt aan de drie winnende projecten, hoorde de Kinderwinkel daar niet bij. Jammer, maar meedoen was net zo belangrijk als winnen. Zo bleef de Kinderwinkel te boek staan als een veilige plek voor kinderen en tieners in de Haagse wijk Moerwijk, een van de slechtste wijken in Nederland om in op te groeien. Naast samen spelen, knutselen en sporten, krijgen ze ook hulp bij hun huiswerk en runnen een Tienerrestaurant voor mensen uit de buurt.

Gelukkig kreeg de Kinderwinkel wel 'hoog bezoek' toen de kersverse burgemeester van Den Haag, Pauline Krikke, de Moerwijkers verraste met een bezoek op 6 juni 2017 en op haar werkbezoek de opening van een Zwerfboekenstation in de Kinderwinkel opluisterde met haar aanwezigheid. De burgemeester was onder de indruk: "Dit is een wijk waar veel mensen grote uitdagingen hebben. Veel mensen hebben schulden, zijn werkloos

of hebben gezondheidsproblemen. Ik kan mij voorstellen dat als je dat allemaal overkomt, er een berg ontstaat waar je nauwelijks overheen kunt kijken. Ik snap dat je daar hulp bij nodig hebt. Een wijk als Moerwijk heeft een initiatief zoals De Kinderwinkel daarom hard nodig." Zo is het maar net.

Pinksterpelgrimage Zinzoekers

Pelgrimeren is niet iets van vroeger, maar beleeft een revival, ook onder jongeren. Pelgrimage is niet meer alleen een voettocht naar Santiago de Compostella met kilo's bagage op je rug, maar ook steeds meer iets wat we in onze eigen omgeving doen. Daarom organiseerde StekJong haar eigen pelgrimage! Op 5 juni 2017 liep een groep zinzoekers een Pinksterpelgrimage door de Haagse duinen naar het eindpunt: de Abdijkerk in Loosduinen, die al eeuwen geleden tal van pelgrims trok uit heel Europa. Onderweg kwam de groep langs inspirerende plekken en liep bezinnende routes. Op een proefpelgrimage in maart werden al enkele reacties van deelnemers genoteerd:

“Wandelen, stil zijn en nadenken over de gegeven vragen, zuiverde mijn gedachten.”

“Ik vond de tussenstops geweldig, zoals het puinduinmonument, indrukwekkend!”

“Samen wandelen geeft iets extra's.”

Zeker voor herhaling vatbaar.

Diaconie viert feest

7 juni 2017 was voor de Protestantse Diaconie van Den Haag een heugelijke dag. Het boek over de geschiedenis van de Haagse Diaconie, waaraan door historicus dr. Jurjen Vis jarenlang is gewerkt, werd feestelijk gepresenteerd in het Haags Historisch Museum. Oud-voorzitter van het moderamen mr. Adriaan Kaland bood het eerste exemplaar aan aan Den Haags kersverse burgemeester Pauline Krikke. *Diaconie – vijf eeuwen armenzorg in Den Haag* is een schitterend boek geworden en biedt een prachtig beeld van wat de Protestantse Kerk in vijf eeuwen heeft bijgedragen aan de sociale geschiedenis van de stad. De Diaconie – de belangrijkste opdrachtgever van Stek – kan terugkijken op een mooi en waardevol historisch project. Een projectgroep waarin de Diaconie, het Haags Gemeentearchief, het Haags Historisch Museum en Stek samenwerkten heeft het werk van dr. Vis begeleid.

Zomerweken diaconale locaties

Een jaarlijks terugkerende activiteit van diverse locaties van Stek: de zomervakantieweek voor bezoekers en gasten en (hun) kinderen op locaties in het hele land. Voor veel deelnemers geen routine, maar het hoogtepunt van het jaar. Locaties als de Paardenberg in Transvaal (foto), de Oase en Kariboe Bibi in Spoorwijk en de Kinderwinkel in Moerwijk maken er met veel vrijwilligers jaarlijks veel werk van om mensen een onvergetelijke week te bezorgen. Dat zijn dan vaak mensen voor wie vakantie geen vanzelfsprekendheid is en die zelden of nooit de stad uitkomen. Het is veel werk voor de beroepskrachten en de vrijwilligers die meehelpen, maar die krijgen er dan ook veel voor terug van de deelnemers.

Nieuw beleidsplan Stek

Stek startte eind 2017 met de voorbereiding voor het maken van een nieuw beleidsplan voor vijf jaar. Besloten werd daar stevig werk van te maken en er niet alleen de eigen medewerkers maar ook vrijwilligers en cliënten, deskundigen van buiten, samenwerkingspartners en subsidiegevers bij te betrekken. Er werden plannen gemaakt voor twee gespreksronden, een in het najaar van 2017 met de eigen medewerkers én cliënten en vrijwilligers van Stek, en in mei 2018 met externe inbreng van deskundigen, diakenen, ambtenaren en collega's van andere organisaties en fondsen. Op 23 november 2017 vond de eerste bijeenkomst plaats in buurt-en-kerkhuis de Oase. Rondom een gezamenlijke maaltijd wisselden tientallen medewerkers, cliënten en vrijwilligers ideeën uit over thema's in kerk en stad die nu al of in de nabije toekomst van belang zijn voor het werk van Stek, of onderwerpen die hoognodig aan de orde moeten komen in de activiteiten van Stek. De oogst was ruim en werd verzameld voor de tweede bijeenkomst in 2018. Naar verwachting is het nieuwe beleidsplan in het najaar van 2018 gereed.

geld

veiligheid

duurzaamheid

wonen&werken

verbinding

vluchteling

opvoeding

ruimte

vrijwilliger

Allerzielen in de Oase

Hoe sta je met kinderen stil bij Allerzielen? Groep 6 van de Jeroenschool (Spoorwijk) was op 1 november 2017 uitgenodigd in buurt-en-kerkhuis de Oase door Jan Barroner van de Oase en Theo Hetteema van Kerk in Laak. De kinderen werden hartelijk welkom geheten en daarna keek iedereen naar een filmpje van Michael Dudok de Wit, over het afscheid van een vader en hoe zijn dochter dat beleeft. Er vonden daarna gesprekken plaats in kleine groepjes met vragen als 'heb je wel eens afscheid genomen?' en 'hoe lang kun je verdrietig zijn?'. Ten slotte stak elk kind een kaarsje aan en zette het neer in de vorm van een groot hart. De meester van de Jeroenschool was erg te spreken over deze bijeenkomst: 'dit heeft echt meerwaarde'.

Marije Karreman van StekJong was bij de bijeenkomst aanwezig en was onder de indruk. "Ik vond dit een mooi voorbeeld van hoe we als kerk de school tegemoet kunnen komen en iets aan kunnen reiken van wat we in huis hebben. Wij hebben de ruimten – dan denk ik aan de kerken en buurthuizen – die helpen om, in een andere context dan een klaslokaal, ook op een ander niveau bij een onderwerp stil te staan. We oefenen ons erin om woorden te geven aan ervaringen van verlies, verdriet en dankbaarheid en nodigen kinderen uit dat ook te pro-

beren. En we kunnen de kinderen meenemen in de voor ons vertrouwde rituelen, zoals het aansteken van een kaarsje en het 'even stil worden'. Dit zou ook goed door andere kerken en scholen gebruikt kunnen worden."

Kies! Sociale Supermarkt

In Den Haag Zuidwest stonden in voorgaande jaren al enige diaconale potjes op het vuur met de komst van diaconaal werker Kees Buist. Zo was hij betrokken bij de opzet van een banenmarkt en bij die van een Stads-werkplaats. Dat laatste project bleek uiteindelijk niet levensvatbaar. Ook werden er contacten gelegd met het uitdeelpunt van Voedselbank Haaglanden in buurthuis de Bokkefort en daaruit kwamen plannen voort voor een nieuwe formule van de Voedselbank: de rijdende supermarkt. Het uitgangspunt daarbij is: uit de armoede door zelf te kiezen. Mensen in armoede verdienen kwaliteit en keuzevrijheid bij het verkrijgen van hun dagelijkse boodschappen. Daar hebben zij recht op als zelfstandig en weerbaar burger. Vanaf december 2017 rijdt een rijdende winkelwagen in de buurten van Den Haag Zuidwest (stadsdelen Escamp en Loosduinen) met zowel pakketten van de voedselbank als (op den duur) aanvullende producten. De huidige uitdeelpunten van de voedselbank in de wijken Bouwlust, Vrederust en Loosduinen worden hierbij betrokken. Behalve dat klanten zelf hun boodschappen kunnen kiezen, worden ze ontvangen door vrijwilligers met een kopje koffie en een gesprek waarin klanten ondersteund worden om hun dromen achterna te gaan. Daarbij gaat het over wat kan

en wat positief is, niet over wat niet kan. Er wordt naar de mogelijkheden gekeken, zodat ze uiteindelijk uit de armoede komen en een beter leven krijgen. De rijdende supermarkt werd Kies! Sociale Supermarkt gedoopt. De bus werd in 2017 aangekocht en verbouwd, er werd een flink aantal vrijwilligers geworven en getraind en er kwamen twee medewerkers in dienst van Stek: chauffeur Tsjabo Gunther Mohr en supermarktmanager Peter Weidmann. Op een winterse dag, dinsdag 12 december 2017, werd *Kies! Sociale Supermarkt* feestelijk geopend en werd de bus in gebruik genomen door wethouder Baldewsingh.

De rijdende Voedselbank lijkt een concept te worden dat aan de wieg staat van meer experimentele vormen van voedselvoorziening voor mensen in armoede die daarvoor in aanmerking komen.

Jan Grotendorst (1962) werkt al ruim 23 jaar bij de Haagse Diaconie en Stek. Hij ging theologie studeren in Kampen, afgewisseld met een vijfjarige loopbaan in de financiële wereld. Hij specialiseerde zich in de praktische theologie en studeerde af op een onderzoek in Amsterdam-Noord naar kerkelijke presentie in oude stadswijken. De Protestantse Diaconie van Den Haag zocht voor Transvaal, juist zo'n oude stadswijk, iemand voor buurt-en-kerkhuis de Paardenberg. Zo rolde Jan meteen uit de collegebanken in de dagelijkse praktijk van het buurt-en-kerkwerk in de grote stad. De Paardenberg in de Julianakerk werd zijn werkplek.

“In Transvaal ben ik meteen in het diepe gegooid. Ik heb er ook ruim vier jaar gewoond en leerde de wijk goed kennen. Het werd voor mij een belangrijke ervaring. Ik kwam uit het geordende Kampen, met een bijna totaal witte bevolking en kwam terecht in de hectiek van een multiculturele oude stadswijk. Het was voor mij een compleet andere wereld, die ik wel kende van horen zeggen, maar nog nooit zelf had ervaren. Er zat veel spanning in de wijk, er waren vaak politieszirenes te horen en in de Paardenberg kwamen mensen met tal van problemen. Er werd toen nog gekerkt in de Julianakerk, maar dat is vrij snel opgehouden. Ik vond het werk prachtig, maar ook erg belastend. Het bleek na verloop van tijd niet goed bij me te passen, maar ik ben toch blij dat ik die ervaringen in de Paardenberg heb opgedaan.”

Kun je aangeven wat je in het buurt-en-kerkwerk hebt geleerd waar je later nog plezier van hebt gehad? “Transvaal was en is een wijk met enorm veel problemen. Veel mensen leven al heel lang in armoede en ik heb meegemaakt hoe moeilijk het voor mensen is om structurele armoede te boven te komen. En wat het bovendien vraagt om met veel verschillende culturen samen te leven. Toen ik er kwam, leek de politiek er niet naar om te kijken. Maar ik had ook veel positieve ervaringen. Er was in de wijk veel eigen kracht van mensen om aan de wijk te bouwen. Jaarlijks was er een groot multicultureel feest in het wijkpark, een buurtbewoonster organiseerde zelf speelcontainers voor kinderen en bewonersorganisaties kwamen op voor de mensen in de wijk. Eigen kracht hadden de buurtbewoners allang en ik leerde van hen hoe je dat kon verzilveren. Dat heb ik ook bij de kerkelijke vrijwilligers gevonden. Gemeenteleden van de Julianakerk en Valkenboskerk, vaak al op leeftijd, kwamen in het inloophuis totaal andere werelden tegen. Dakloze mensen en mensen met zwaar psychische problemen. Maar ze konden prima met deze mensen omgaan. Dankzij de trouwe steun van de Protestantse Diaconie is de Paardenberg uitgegroeid tot een levendig buurt-en-kerkhuis met tachtig vrijwilligers uit buurt en kerk. Al deze ervaringen heb ik meegenomen, de belangrijkste is het besef dat mensen, hoe kwetsbaar ook, heel veel zelf kunnen. De vraag is steeds opnieuw hoe

Jan Grotendorst

je daarbij aansluit in plaats van je eigen ideeën op te leggen. Dat hielp mij later om geen projecten of initiatieven te bedenken waar niemand op zit te wachten.”

Jan Grotendorst werd na zijn periode bij de Paardenberg diaconaal consulent en specialiseerde zich in vrijwilligersbeleid. Hij deed daarvoor een opleiding aan de Haagse Hogeschool. Stek was toen net opgericht en stelde hem daartoe in staat. Sindsdien is hij coördinator van het vrijwilligersbeleid van Stek en hij adviseert daarnaast wijkgemeenten en diakenen van de Protestantse Kerk Den Haag (PGG). “Ik heb in die jaren veel zien veranderen in de samenstelling van vrijwilligers met wie Stek is verbonden. Er waren 15 jaar geleden relatief veel meer kerkelijke vrijwilligers. Het werd later steeds lastiger om die aan ons te binden door de krimp van de protestantse wijkgemeenten. We zijn daarom ook steeds meer buiten de kerken gaan werven. Een belangrijk aspect bij het werven is dat je kleine vrijwilligerstaken maakt, overvraag mensen niet en houd je als vrijwilligersorganisatie aan gemaakte afspraken. Verder heeft Stek veel gevarieerd vrijwilligerswerk, van werken met vluchtelingen tot het begeleiden van kinderactiviteiten. Van bestuurswerk tot het uitdelen van voedselpakketten. Mensen die zich oriënteren op vrijwilligerswerk vinden vrijwel altijd een geschikte plek bij Stek. Tegenwoordig staat vrijwilligerswerk in de samenleving veel hoger aangeschreven dan toen. Het is goed voor je CV, je doet werkervaring op,

je leert van de contacten met de doelgroep. Ons vrijwilligersbeleid is door de jaren heen steeds professioneler geworden. We regelen werving, selectie, vergoedingen, scholing, verzekeringen. Het is belangrijk als organisatie goed voor je vrijwilligers te zorgen.”

Hoe zal het de komende jaren gaan met het vrijwilligerswerk? Welke trends zie je? “Er zal niet veel veranderen wat al niet in gang is gezet, denk ik. Uit onderzoek blijkt dat het aantal vrijwilligers toeneemt, maar het aantal uren inzet per vrijwilliger of de duur van hun inzet neemt af. Per saldo blijft het ongeveer gelijk. Bij Stek hebben we overigens sinds de oprichting steeds weer een groei kunnen doormaken qua aantal vrijwilligers. Dat komt ook doordat we geregeld weer met een nieuw project starten, zoals vorig jaar met Kies! Sociale Supermarkt. Nieuwe projecten trekken altijd nieuwe groepen vrijwilligers aan. In korte tijd meldden zich voor dat project ruim twintig vrijwilligers. Verder zal het aantal vacatures waarin er meer expertise en ervaring zal worden gevraagd toenemen. Budgetmaatjes070 werkt bijvoorbeeld al met vrijwillige coördinatoren voor de intake van vrijwilligers en cliënten. Dat komt ook tegemoet aan de wensen van hoger opgeleide babyboomers, die nu massaal met pensioen gaan. Een ander punt is de aansluiting tussen formele zorginstellingen en informele vrijwilligerszorg, die nauwer zullen gaan samenwerken. De hulp – betaald en vrijwillig ieder met zijn eigen rol en manier van wer-

ken – moet beter op elkaar aansluiten. Ons project Over de Drempel, dat mensen in vervuilde woningen helpt, is daar een goed voorbeeld van. Vrijwilligers van Stek werken hierin samen met cliëntmanagers en een sociaal-psychiatrisch verpleegkundige van de GGD.”

Ben je tevreden met 'onze' vrijwilligers? “Zeer zeker, ons hele werk bij Stek staat of valt met vrijwilligers, zij dragen met al hun kennis en ervaring ons werk. Het is belangrijk dat wij hen daarin zo goed mogelijk ondersteunen. Ik heb veel waardering en respect voor hun trouwe inzet en diepgaande betrokkenheid. Het is ook goed om te zien dat mensen er voldoening aan beleven, plezier in hebben, nieuwe kennis en ervaringen opdoen en nieuwe mensen ontmoeten. Vrijwilligerswerk moet geen 'moeiten' worden en het mag je ook wat brengen als vrijwilliger. Kort geleden ben ik met een groep vrijwilligers van verschillende Stekprojecten gestart om het landelijk keurmerk 'Vrijwilligerswerk, Goed geregeld' weer binnen te halen. We nemen dan heel het vrijwilligerswerk van Stek door aan de hand van een vragenlijst, best een pittige klus. Ook daarvoor meldt zich moeiteloos weer een groep Stekvrijwilligers aan. Dat is prachtig!”

Je hebt ook veel trainingen en advieswerk gedaan met de Protestantse Kerk Den Haag, Haagse diakenen en wijkgemeenten. Hoe kijk je daar nu naar? “Door de krimp van de kerken en het afgenomen aantal wijkgemeenten zijn er minder kerkelijke vrijwilligers. Diezelfde krimp

heeft ook opgeleverd dat de kerk meer in zichzelf gekeerd is. Dat kan ook haast niet anders, minder handen doen meer werk. Ik merk aan veel diakenen dat zij hun handen vol hebben aan het binnenkerkelijke werk, laat staan dat zij nog een beweging naar buiten kunnen maken. Desondanks zie ik nog steeds wel nieuwe bewegingen naar buiten, zoals de ontwikkeling van een buurt-en-kerkhuis in Den Haag Zuidwest. Belemmerend zijn vaak nog de oude structuur en het vele vergaderwerk. Dat zorgt soms voor een spanningsveld met het diaconale opbouwwerk, dat verbonden is met deze wijkgemeenten. Ik zeg in mijn advieswerk vaak: ga meer denken in kleine bootjes dan in dat grote schip. We zijn destijds ook met kleine bootjes begonnen. Zo denken kan bevrijdend werken om een nieuwe stap te maken. Loslaten is niet makkelijk, dat begrijp ik heel goed. Maar het geeft veel meer energie om iets nieuws te beginnen dan om een verouderde structuur in leven te houden. Kijk niet te veel naar resultaten op korte termijn en blijf dicht bij je energie. Kies eens een ander perspectief, bedenk een flexibele structuur en zoek andere bronnen van financiering. Ga verbindingen aan met mensen van buiten, dat is nog de beste investering, die je kunt doen.”

Jeannet Bierman (1956), theoloog, kwam twaalf jaar geleden bij Stek binnen met een lappendeken aan functies: diaconaal werker in buurt-en-kerkhuis de Paardenberg, coördinator bij het Straatpastoraat, werkbegeleider bij het Straatconsulaat. Nu werkt ze dertig uur per week als coördinator van de Paardenberg. Voor ze bij Stek begon was ze onder meer missionair toeruster bij Kerk in Actie en werkte ze bij de IKON.

Wat trok je als theoloog aan in het werken bij Stek? “Ik heb het altijd leuk gevonden om met één been in de kerk en met één been in de samenleving te staan, hoewel de kerk natuurlijk deel uitmaakt van die samenleving. In Transvaal, waar de Paardenberg staat, heeft nog zes procent van de inwoners een Nederlandse achtergrond en er wonen nog een paar leden van de Protestantse Kerk. Maar doordat we als christenen een minderheid vormen zijn we een vrijplaats geworden, waar iedereen over de drempel komt. Dat maakt de Paardenberg tot een vorm van christelijke presentie in de wijk. Zo beleven de moslims en hindoes het ook. Zoals de Bijbelverhalen over gerechtigheid en vrede ons inspireren in ons werk, zo halen moslims kracht uit Allah en de Koran. Daarin ontmoeten we elkaar. En daardoor begrijp ik het ook wanneer een moslima tijdens een gesprek over een ongewenste zwangerschap haar geloof daaraan koppelt.”

Wat heb je in twaalf jaar zien veranderen in Transvaal?

“De wijk is van een voornamelijk hindoestaanse in een

Turkse wijk aan het veranderen. Tegelijkertijd komen er ook steeds weer mensen bij die nog helemaal hun weg moeten vinden, zoals de Bulgaren. Er zijn veel spanningen tussen de bevolkingsgroepen en binnen de groepen vertrouwen mensen elkaar ook niet helemaal. Vertrouwen winnen kost meer tijd dan een paar jaar geleden. Ik begrijp de wijk ook minder goed dan in het begin. De wijkagent en de wijkverpleegkundige zeggen hetzelfde: er is meer criminaliteit, prostitutie, huisjesmelkerij en minder sociale samenhang. Per jaar verhuist een derde van de wijk, dus iedere drie jaar is de wijk zo'n beetje vernieuwd. We komen in de Paardenberg steeds heftiger problemen tegen, psychische problematiek, verslaving en werkloosheid. En heel veel schulden, vaak in combinatie met laaggeletterdheid. Mensen weten dat heel goed te verbergen, maar we worden er steeds meer bedreven in om dat te herkennen. Drie keer per week houden wij een sociaal juridisch inlooppreekuur voor mensen die veelal elders zijn vastgelopen. Door de spanning in hun leven lukt het vaak niet om overeind te blijven met korte gesprekjes en dan weken later weer een afspraak. Daar zien we de gevolgen van de bezuinigingen bij bijvoorbeeld de GGZ. Dankzij onze vrijwilligers kunnen we de tijd nemen voor hun verhaal. Bij een aanmelding voor de Voedselbank komt soms een heel levensverhaal naar buiten. Dan moet je achterover kunnen leunen om te luisteren en te ontdekken waar iemand

**Jeannet
Bierman**

zit. En dan samen optrekken en ontdekken wat een uitweg uit de situatie is. Dat is een gelijkwaardig proces.”

Dat klinkt niet alleen diaconaal. “Een kerk zonder diaconale, naar buiten gerichte blik kan ik me niet voorstellen. Maar optrekken met mensen is altijd ook pastoraal en missionair. Je kunt diaconaat niet loskoppelen van pastoraat en missionair werk. De vrijmoedigheid die er bij ons leeft om over geloof en zingeving te spreken is een vorm van christelijke presentie. Het is in gesprekken bijna altijd de ander die erover begint, trouwens, maar er is ook altijd interesse in hoe ik het ervaar. En vrijwel altijd zie ik in die verhalen hoe mensen doorgaan, ondanks al hun spanning en misère. Ik zie bijvoorbeeld grootmoeders in de wijk, die voor hun kleinkinderen zorgen omdat ze zien dat hun kinderen het niet aankunnen. Er komt een vrouw bij ons die 40 tot 50 euro leefgeld per week heeft en die twee kleinkinderen in huis heeft. Dan besef ik hoeveel mazzel ik heb gehad met mijn familie, vrienden en ervaringen in de wereld. Maar ik zie ook hoeveel veerkracht mensen hebben, in alle culturen. Mensen zijn niet alleen hun problemen, er is ook altijd humor en lachen. Diaconaat betekent ook dat mensen in de Paardenberg vaak langer mee kunnen doen dan op andere plekken. Zo is er een Turkse vrouw die iedere week naar onze naailes komt. Ze is depressief en heeft veel psychische problemen en doet eigenlijk niets op die naailes, maar ze komt wel iedere week en zo stilletjes aan zien

we haar opbloeien. Ook bij onze yogales komen mensen met problemen die bij een normale les al lang hadden moeten afhaken. Helpen waar geen helper is, dat blijft toch de mooiste omschrijving van diaconaat.”

Wat heeft de kerk nog te zoeken in Transvaal? “Ik vind het van belang dat de kerk het uithoudt in een wijk die er zo beroerd aan toe is en zo laat zien dat het christelijk geloof staat voor belangeloze presentie. Dat God wil dat we mens zijn voor de ander en door de ander. Mensen floreren als ze gezien worden. Soms zegt iemand met wie ik een praatje maak bij de Voedselbank ‘u bent de eerste deze week die mij groet’. Met diaconale problemen bezig zijn ligt heel dicht tegen zingeving aan. Dat hoeft niet altijd diepgravend te zijn. Voor mij betekent zingeving dat je zin hebt in de nieuwe dag die weer begint, heel concreet. Sommige mensen hebben niets meer om hun bed voor uit te komen. In onze verlies- en rouwgroepen verbazen we ons bij de start iedere keer over de enorme diversiteit van mensen. Maar gaandeweg blijkt steeds weer dat de deelnemers elkaar vinden in hun verdriet en in de wens om eruit te komen. Ze luisteren naar elkaar en helpen elkaar, binnen de groep en ook buiten op straat. Dat kun je missionair en presentie noemen.”

Dat present zijn, dat raakt aan de presentiebenadering die jij al heel lang enthousiast gebruikt. “Inmiddels is de presentiebenadering bij veel organisaties ingedaald:

eerst maar eens belangeloos aanwezig zijn voordat je interenieert, mensen laten uitpraten, jezelf leegmaken, oordelen opschorten. En veel meer mensen zouden zo willen werken, maar kunnen dat niet door de bezuinigingen en de toenemende registratieplicht en het moeten doorverwijzen van mensen. De gemeente wordt steeds strenger en dwingt mensen om een aantal uren per week te gaan werken. Ik schuif inmiddels wel wat op, merk ik. Sommige mensen zie ik echt opknappen van de regelmaat die vrijwilligerswerk of een baan hun geeft. Ze groeien in zelfrespect. Ik begin daar tegenwoordig net iets eerder over, vooral bij mannen die ik eindeloos zie hangen in de inloop. Zulk werk moet wel maatwerk zijn en passen bij de persoon. En dat sluit dan toch weer aan bij de presentiemethode. Er is nooit presentie geweest zonder interventie.”

Wat vind je van het idee van een sociale onderneming, waarbij in een inloopcentrum ook kleine sociale bedrijven gevestigd zijn? “Dat vind ik een mooi idee, maar dan zou ik er een collega of een paar vrijwilligers bij moeten hebben om dat van de grond te krijgen. Op kleine schaal gebeurt er wel van alles. Er knipt hier nu regelmatig een kapper voor bijna geen geld. Ik heb nauwelijks de tijd om te reflecteren of te innoveren. Ik zou ervoor pleiten dat er vanuit de gemeente meer subsidie zou komen voor kleine welzijnsinitiatieven die hiermee aan de slag kunnen. Er lopen voldoende mensen rond met goede plannen,

die met een klein steuntje in de rug zo zouden kunnen starten.”

Zou je dit werk aanbevelen aan anderen? “Helaas zijn er weinig vacatures, maar ik zou het zeker doen. Je komt in aanraking met heel verschillende leefwerelden. Dat vraagt een heel open en communicatieve houding, waarbij je niet snel iets gek vindt en je je oordeel moet opschorten. En je hebt de kans de verhalen uit de Bijbel te vertalen naar de actualiteit. In de Paardenberg gebeurt er iedere dag wel iets moois. Vandaag liet een mevrouw me een tekening zien die ze nageschilderd had van een foto van haar overleden zoon. Een paar weken geleden vertelde ze hoe vreselijk verdrietig ze sinds zijn overlijden was. Ik vroeg toen of ze zin had om zijn foto na te schilderen bij onze creatieve club en dat heeft haar zo goed gedaan, blijkt nu. Iedere dag is er wel zo’n moment, waardoor ik denk, ons werk doet ertoe. Bij het Straatpastoraat zei een vrijwilliger een keer: weet je waarom ik dit werk doe? Als een van mijn kinderen op straat zou komen, zou er het Straatpastoraat zijn. In die zin zijn cliënten en hulpverleners heel gelijkwaardig. Ongeluk kan iedereen overkomen. Dan zal het toch niet zo zijn dat er dan niemand een eind met je oploopt? Iedereen kent de ervaring van opstaan en weer doorgaan. Daar kunnen we een beetje bij helpen en als je van mensen houdt is er geen leuker werk te bedenken.”

Komen

Gaan

Nieuw

Marije Karreman (StekJong)
Maike Lolkema (Budgetmaatjes070)
Tsjabo Gunther Mohr (Kies! Sociale Supermarkt)
José Planken (Individuele Hulp)
Rogier de Roo (Budgetmaatjes070, tijdelijk)
Liesbeth Timmers (managementassistent)
Peter Weidmann (Kies! Sociale Supermarkt)

Vertrokken

Mieke van Ginkel (directiesecretaris)
Alie Leeflang (StekJong)
Selinne Suarez (Office Support)

Met pensioen in 2017

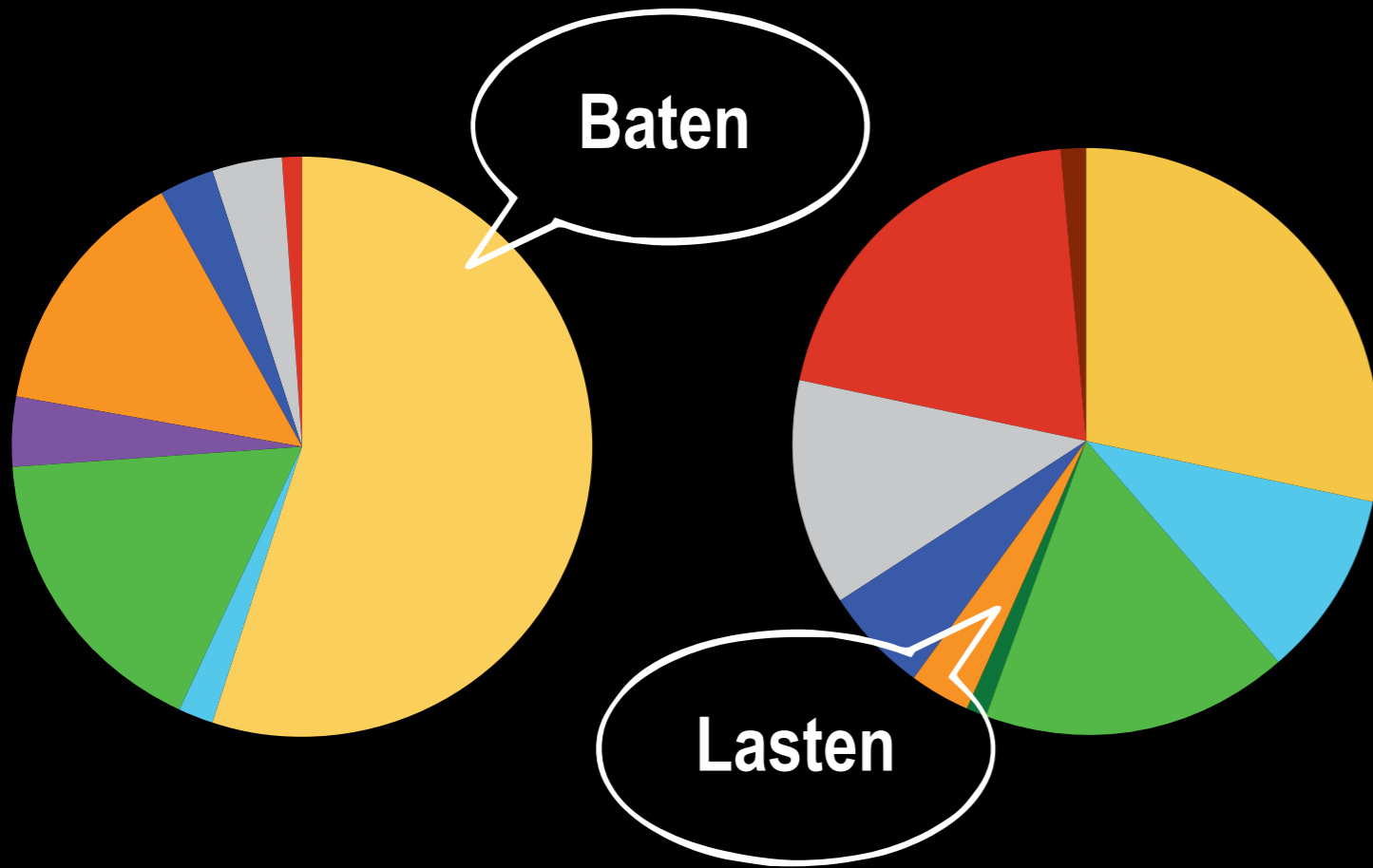
Arda Dekker (secretariaat Paardenberg en Oase), in dienst sinds 2004.
Nikoline Stauttener (secretariaat P&O en BabyBullen-Bank), in dienst sinds 1997.

Overleden in 2017

Jacolien Lambregtse (50 jaar), in dienst bij Stek (Jeugdwerk/StekJong) tussen 2006 en 2014. Jacolien stond aan de basis van de jaarlijkse Nacht van de Hoop en aan de wieg van Godly Play in Nederland. Zij overleed in Utrecht na een slopende ziekte op 6 juli 2017.

Baten

Lasten

B A T E N

Bijdrage Diaconie Protestantse Gemeente 's-Gravenhage	2.081.324	55,3%
Bijdragen overige kerkelijke organen	64.628	1,7%
Subsidiebaten	635.256	16,9%
Bijdragen overige samenwerkingspartners	143.784	3,8%
Bijdragen fondsen	531.042	14,1%
Donaties en giften	127.695	3,4%
Overige baten (verhuur en adm.dienstverl.)	162.156	4,3%
Financiële baten	17.222	0,5%
Totaal baten	3.763.107	100,0%

L A S T E N

Activiteitenlasten		
Buurtgericht werk	961.777	25,6%
Diaconaal opbouwwerk	319.335	8,5%
Jeugdwerk	546.319	14,5%
Opbouw multiculturele en -religieuze samenleving	13.883	0,4%
Migranten	120.045	3,2%
Ouderenwerk	173.412	4,6%
Den Haag Wereldhuis plus	430.701	11,4%
Kwetsbare groepen	705.873	18,8%
Overige projecten	30.956	0,8%
Personele beheerslasten	153.250	
Materiële beheerslasten	212.829	
	3.302.301	87,8%
Overige lasten		
Lasten niet gedekt uit projectbaten	442.309	11,8%
Totaal lasten	3.744.610	99,5%

EXPLOITATIESALDO

	18.497	0,5%
--	--------	------

Werkzaam bij Stek op 1-1-2018

Henk Baars (afdelingsmanager)
Ineke Bakker (directeur)
Mpanzu Bamenga (Den Haag Wereldhuis)
Jan Baronner (Oase)
Jonatan Bartling (StekJong)
Marijke Beker-Beekman (Kinderwinkel)
Jeannet Bierman (Paardenberg/Haagse Huiskamer)
Inge van Bommel (JONG Transvaal/2GO)
Jannes Bot (financiën & beheer)
Esther Brans (secretariaat)
Klaas Bruins (Bethel)
Kees Buist (diaconaal opbouwwerk Den Haag Zuidwest)
Pauline Eggink (Budgetmaatjes070)
Susan Goertz (secretariaat)
Jan Grotendorst
(vrijwilligersbeleid/gemeentesupport/Over de Drempel)
Tsjabo Gunther Mohr (Kies! Sociale Supermarkt)
Renée Helmes (Halte)
Marian Hoek van Dijke
(communicatie & fondsenwerving)
Dorinde IJdo (StekJong)
Robin de Jong (diaconaal opbouwwerk Haagse Hout)
Harmen van de Kamp (Individuele Hulpverlening)
Marije Karreman (StekJong)
John Kerseboom (P&O)
Jane König (catering)

Nelleke van Kooij-Tanja (beheerder Bethel)
Petra Kruisselbrink (Kinderwinkel)
Lerina Kwamba (Kariboe Bibi)
Anneke van der Linden- IJzerman (receptie)
Maike Lolkema (Budgetmaatjes070)
Christi Loor-Lotterman (Samen tegen Schulden)
Vivian Luyckx (receptie)
Grace Manoch (financieel administratief medewerker)
Willem van der Meiden (communicatie)
Lizebeth Melse (2GO/Halte)
Anita del Monte Lyon-Hendriks (ouderenwerk)
Kees van der Nol (financiën & beheer)
José Planken (Individuele Hulpverlening)
Marianne Polderman (secretariaat)
Joline van Poppel (Buurt & Lukaskerk)
Marianne van Schravendijk
(ouderenwerk/Haagse Huiskamer)
Derk Stegeman
(afdelingsmanager, directie Straatpastoraat)
Liesbeth Timmers (managementassistent)
Jenneke van Veelen (Individuele Hulpverlening)
Geoffrey Vijverberg (beheerder Paardenberg)
Sandra de Vreede-Smid (manager bedrijfsvoering)
Rieneke de Vries
(coördinator vrijwilligers Straatpastoraat)
Peter Weidmann (Kies! Sociale Supermarkt)

Rein Willems (voorzitter)
Johan Bovenlander (secretaris)
Kerst Troost (penningmeester)
Marion Jongens
Charlotte van der Leest
Barend van der Meulen

Adres

Stek

Stek - Stichting voor stad en kerk
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag
Postbus 371, 2501 CJ Den Haag
T (070) 318 16 16
I info@stekdenhaag.nl
W www.stekdenhaag.nl

De Kinderwinkel

Van Baerlestraat 113-115
2533 LK Den Haag
T (070) 318 16 80
I info@stekdenhaag.nl
(t.a.v. Kinderwinkel)
W www.kinderwinkeldenhaag.nl

De Oase

Van Meursstraat 1
2524 XN Den Haag
T (070) 318 16 90
I info@stekdenhaag.nl (t.a.v. Oase)
W www.stekdenhaag.nl/oase

Buurt & Lukaskerk

Om en Bij 2
2512 XP Den Haag
T (070) 380 78 94
I info@stekdenhaag.nl
(t.a.v. J. van Poppel)
W www.stekdenhaag.nl/buurtenlukaskerk

De Paardenberg

Paardenbergstraat 1
2572 XH Den Haag
T (070) 318 16 60
I info@stekdenhaag.nl
(t.a.v. Paardenberg)
W www.stekdenhaag.nl/paardenberg

Bethel

Thomas Schwenckestraat 28
2563 BZ Den Haag
T (070) 3316 16 56
I info@stekdenhaag.nl (t.a.v. Bethel)
W www.betheldenhaag.nl

Den Haag Wereldhuis

Paardenbergstraat 1
2572 XH Den Haag
T (070) 318 16 72
I dhwereldhuis@stekdenhaag.nl
W www.denhaagwereldhuis.nl

Kariboe Bibi

Van Meursstraat 1
2524 XN Den Haag
T (070) 318 16 91
I info@stekdenhaag.nl
(t.a.v. Kariboe Bibi)
W www.stekdenhaag.nl/kariboebibi

Colofon

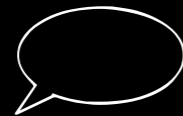
Teksten: Ineke Bakker, Marian Hoek van Dijke en
Willem van der Meiden

Eindredactie: Willem van der Meiden en
Marianne Polderman

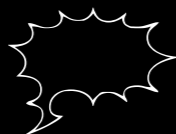
Fotografie: Rogier Chang, Jan Grotendorst e.a.

Vormgeving: Bliksemzwart / Marijke Kamsma

Druk: Printweb

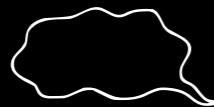
rubriek

hoogtepunt

beleid

interview

STEK
voor Stad en Kerk

